

Keha ja vaimu teooriad

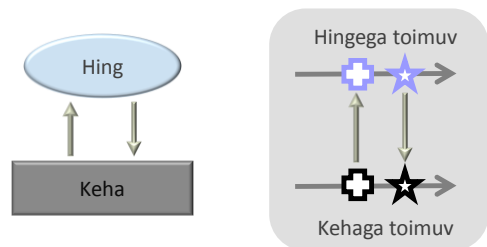
Analoogiajärgeldus

- Objektil A on tunnused t_1, \dots, t_n, t_{n+1}
- Objektil B on tunnused t_1, \dots, t_n
- Järeldus:
On alust arvata, et ka objektil B on tunnus t_{n+1}

Keha ja vaimu teooriad

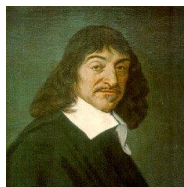
- Dualistlikud (ld *duo* 'kaks') teooriad:
(vähemalt inimesel) on nii keha kui ka vaim/hing
- Monistlikud (kr *monos* 'ainus') teooriad
on kas ainult keha või vaim/hing

Dualism: dualistlik interaktsionism

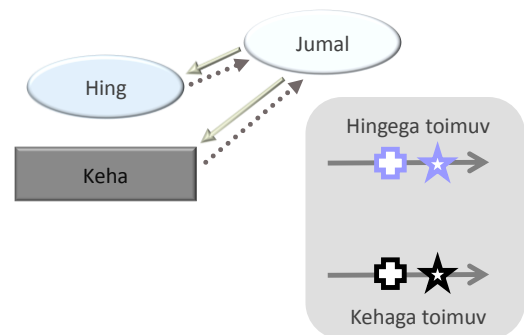
Dualism: dualistlik interaktsionism

Dualistlik interaktsionism (ld *inter-* 'vahel', *actio* 'tegevus'):
hing ja keha mõjutavad teineteist

Rene Descartes
1596-1650

Dualism: okasionalism

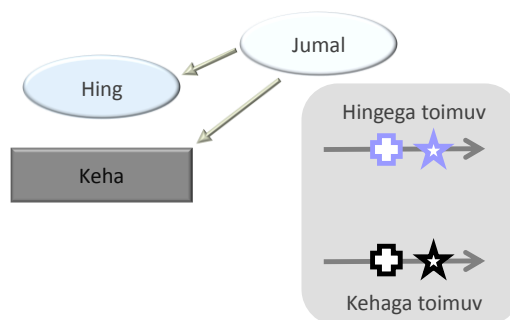
Dualism: okasionalism

Okasionalism (ld *occāsio* 'juhtum'): hing ja keha ei mõjuta teineteist. Hinge ja kehaga toimuva kooskõlastab Jumal igal juhtumil eraldi

Nicolas Malebranche
1638-1715

Dualism: ettemääratud harmoonia teooria

Dualism: ettemääratud harmoonia teooria

Hing ja keha ei mõjuta teineteist. Hinge ja kehaga toimuva kooskõlastab Jumal n-ö aegade algusest saadik

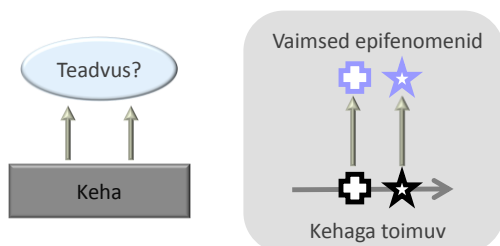
Gottfried Wilhelm Leibniz
1646-1716

Dualism: ettemääratud harmoonia teooria

Leibniz:

“Jumal lõi kehad selliseks, et nad iseenda loomulikele seadustele ja tendentsidele alludes liiguksid nii, nagu tahab hing. Hinged lõi aga Jumal sellisena, et nad oma loomulikele seadustele alludes oleksid alati valmis peegeldama kehade seisukorda”

Dualism: epifenomenalism

Dualism: epifenomenalism

Epifenomenalism (kr *epi-* 'juures', *phainomena* 'nähtused'): vaimunähtused on kehaliste protsesside epifenomenid.

Thomas Henry Huxley
1825-1895

Dualism: epifenomenalism

Huxley:

“Me oleme teadvust omavad masinad”

Monism: klassikaline materialism

Vana-Kreeka atomistid (kr *atomos* ‘jagamatu’) väitsid, et on vaid aatomid ja tühjus. Ka hing koosneb aatomitest

Demokritos
u 460-370 e.m.a

Epikuros
341-270 e.m.a

Monism: klassikaline materialism

Inimesed mõtlesid hinge välja seepärast, et ei teadnud sündmuste tõelisi põhjusi

Paul Holbach
1723-1789

Monism: klassikaline materialism

Holbach:

“Mida enam me asja üle arutleme, seda rohkem veendume, et hing ei ole midagi kehast erinevat, et hing on seesama keha, vaadelduna tema teatud funktsioonide või teatud olemisviiside ja tegevuste aspektist, milleks keha on võimeline, kuni elab”

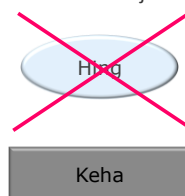
Monism: klassikaline materialism

Holbach:

“Metslased arvavad, et on olemas vaimud ja hinged, sest nii saavad nad seletada nähtusi, mille põhjusi nad ei suuda leida ning mis näivad imedena. Kas meie, kui me hingedes otsiksime põhjusi nähtustele looduses ja inimkehas, arutleksime teisiti kui metslased?”

Monism: klassikaline materialism

Materialismi (nt atomism): kõik on materiaalne, on vaid materiaalse maailma asjad ning nähtused

Monism: biheivorism

Biheivorism (ingl *behaviour* 'käitumine'):

- 1) psühholoogiline biheivorism - psühholoogia metodoloogia
- 2) filosoofiline biheivorism: filosoofiline arusaam

Monism: biheivorism

John Watson:

"Käitumise vaatlused võib esitada stiimulite (S) ja reageeringute (R) kujul. Lihtne skeem $S \rightarrow R$ sobib antud juhul täielikult"

Monism: biheivorism

Psühholoogia ülesanne on uurida inimeste ja loomade käitumist

John Watson
1878-1958

Monism: analüütiline biheivorism

"Psühholoogia väidete funktsioon on lühendada kirjeldusi, mis antakse inimeste ja loomade käitumisele teatud tingimustes"

Carl Gustav Hempel
1905-1997

Monism: analüütiline biheivorism

Olla teatud vaimuseisundis tähendab käituda (kalduda käituma) teatud viisil

Monism: identsusteooria

Niinimetatud vaimsed protsessid on identsed kesknärvisüsteemi neurofüsioloogiliste protsessidega (ajuprotsessidega)

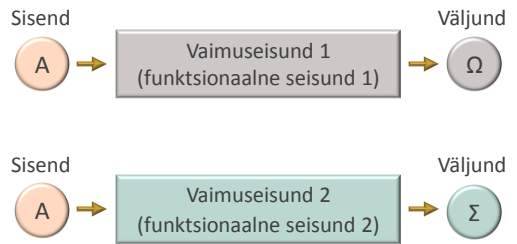
Ajus ei ole hinge

Vaimsed protsessid =
= teatud ajuprotsessid

Monism: funktsionalism

Vaimuseisund on (nt inimorganismi) funktsionaalne seisund

Monism: funktsionalism

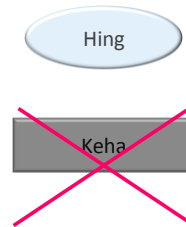
Monism: idealism / immaterialism

Kõik olemasolev on vaimne. Niinimetatud materiaalsed asjad on hinge poolt tajutavad ideede kogumid. Rääkides näiteks lauast toas, räägime vaid tegelikest ning võimalikest tajumustest

George Berkeley
(1685-1753)

Monism: idealism / immaterialism

Monism: idealism / immaterialism

Berkeley:

“... Isegi siis, kui me nõustuksime materialistidega väliste kehade olemasolu suhtes, ei suuda materialistid – nagu nad seda isegi tunnistavad – ikkagi mõista, kuidas keha saab mõjutada vaimu ja kutsuda esile idee”

Monism: idealism / immaterialism

Berkeley:

“Kui ma läheksin toast välja, siis ma ütleksin, et laud on olemas, sest kui ma oleksin toas, võiksin teda tajuda, või et teda tajub mõni teine vaim”

Monism: idealism / immaterialism

Berkeley:

“Ärgu räägitagu, et ma heidan kõrvale olemasolu.

Ma selgitan vaid selle sõna tähendust nii, nagu
mina seda mõistan”

“Reaalsed asjad on needsamad asjad, mida ma
näen ja tunnen ning oma aistingutes tajun”